

	Índex
1.-	Introducció
2.-	La intuïció al llarg de la història
3.-	La ment: adquisició de coneixement
4.-	La intuïció i l'adquisició de coneixements
4.-	Conclusions i comentaris
5.-	Notes
6.-	Bibliografia
7.-	Web sites

Introducció

Al parlar sobre el coneixement i els seus mètodes, podem tenir, com a poc, dos enfocaments. Podem parlar de *mecanismes cognoscitius* i de *modalitats lògiques de coneixement*. Al voler-nos referir a la intuïció, entrem de ple en el primer d'aquests enfocaments. No parlarem, doncs, de deducció ni d'inducció; de coneixement necessari ni de coneixement contingent, ni de si el que coneixem és cert o no, ni de si els mecanismes de coneixement són fiables o no, ni... Ens referirem a raó, intuïció i percepció, bàsicament. I això, sense prejudici d'entrar en altres camps, però deixant constància que serà per a tornar a centrar-nos en la intuïció.

D'alguna manera, el propòsit del treball és posar la intuïció en una posició que ens sembla molt important en el procés cognoscitiu de coneixement. Anem a aportar alguns usos d'aquest concepte. En els mòduls, podem llegir, per exemple: *'Tots estem familiaritzats espontàniament amb la percepció, de manera que, atenent les nostres intuïcions ordinàries, és possible obtenir ja una primera aproximació respecte a la seva naturalesa'* (Defez, A., mòdul 3, pàg. 7). És a dir, comencem amb un coneixement intuïtiu per, amb el raonament, anar avançant fins arribar a qüestions com la que segueix: *'I és que com podríem reconèixer i identificar maneres de percebre si no fos amb el llenguatge?'* (Defez, A., mòdul 3, pàg. 23). Tanmateix, si ara recorrem a altres fonts, podem llegir: *'A la pregunta de si per a resoldre els problemes matemàtics es necessita la intuïció, s'hi ha de contestar que precisament el llenguatge proveeix aquí la intuïció necessària'* (Wittgenstein – 1981, pàg. 142). Volem remarcar la segona part d'aquesta afirmació wittgensteniana; és a dir, que és el llenguatge el que ens proveeix de la intuïció necessària. Ja veiem que, partint del coneixement intuïtiu, hem tornat a arribar al mateix punt! El llenguatge ens permet analitzar el problema – *en aquest exemple, la qüestió de la percepció (1*)* -. Per a l'anàlisi, partim del coneixement intuïtiu. Però el que ens proporciona el coneixement intuïtiu, segons Wittgenstein, és el llenguatge. Hi ha una certa circularitat en tot això. O, en tot cas, fem servir la intuïció, com de passada, en els dos extrems d'aquest plantejament, sense aturar-nos a analitzar-la una mica més.

Aquesta, diem-ne circularitat, no ens ha d'estranyar. Si pensem en el coneixement en termes *d'holisme epistèmic*, no és quelcom que no encaixi, sinó que aquest breu encadenament que hem fet més amunt, és perfectament plausible. Tornem a insistir en que, segons el nostre parer, el que cal és analitzar més a fons el paper de la intuïció. És això el que intentarem fer.

[Índex](#)

La intuïció al llarg de la història.

Els grecs contraposaven el pensament intuïtiu al discursiu. Oposaven *νοησις* a *διανοια*. I, podem entendre *νοησις* com segueix: *'La νοησις no puede ser pensamiento ahora de esto y luego de lo otro, porque es inmutable; y ello en un doble sentido: por una parte, no puede ser ningún «discurrir», sino un ver inmediato y sin esfuerzo; [...]'* (Martinez Marzoa, F. – 1973, pàg. 270). També s'ha contraposat intuïció a deducció i a concepte –*Descartes i Kant*– (Ferrater Mora, J. – 1994, vol 2, pàg 1895). S'ha valorat la intuïció com la forma bàsica de coneixement, a la qual les altres estaven subordinades, però també s'ha presentat la intuïció com una font d'errors i s'ha posat per davant d'aquesta el raonament conceptual o deductiu. **Plató** valorava la *νοησις* per damunt de la *διανοια* i pensava que el pensar discursiu era un camí per arribar al coneixement immediat o intuïtiu. **Aristòtil** distingeix entre la **Ment Activa** i la **Ment Passiva**, de manera que aquesta darrera és la capacitat passiva de percebre i la primera és la que explica, segons aquest autor, com la ment arriba a ser pensament. Segons **Aristòtil**, *'La Mente Activa fabrica todas las cosas: es decir, hace inteligibles todas las cosas' [...]* *'Al ser activamente comprendida, la forma se eleva hasta su más alto nivel de acto: ahora es mente que piensa la forma'* (Lear, J. - 1988, pàg. 161). Hi ha, doncs, en aquest autor un cert equilibri entre les dues formes de ment, i, potser també entre un coneixement intuïtiu i un de discursiu. Hem de constatar, de la mateixa manera, que al llarg de la història, s'ha dividit la intuïció en sensible i intel·ligible, apuntant ja a la dicotomia que ens anem trobant en aquest breu apunt sobre distintes visions d'aquest concepte. Si anem endavant, podem esmentar que, pels escolàstics, la *intuitio* era com una *visio*. I que era considerada, a voltes, com la *intelligentia* en absolut. Per a **Descartes**, les maneres d'adquirir coneixement eren la intuïció i la deducció. Veiem, per tant, que, altra volta, la intuïció està en el centre del problema del coneixement. De manera significativa, podem llegir: *'la noción cartesiana de intuición tiene tres propiedades esenciales de ser acto de pensamiento puro (por oposición a la percepción sensible), ser infalible, y aplicarse a cuanto caiga bajo un simple acto de pensamiento'* (Ferrater Mora, J. – 1994, vol 2, pàg 1896). També **Spinoza** ens parla del coneixement intuïtiu com una forma important de coneixement. Ens diu: *'Además de estos dos géneros de conocimiento, hay un tercero –como mostraré más adelante-, al que llamaremos «ciencia intuitiva»'* (Spinoza –

1980, pàg. 157). I en una nota de la següent pàgina d'aquest llibre d'**Spinoza**, podem concretar aquest pensament, tot llegint que la «*ciència intuïtiva*» és el '*conocimiento que va del concepto de los atributos hacia la realidad de las cosas*' (2*). També **John Lock** va considerar la intuïció com la manera més perfecta de coneixement. Segons ell, el coneixement intuïtiu, en tant que immediat, és la base de tot coneixement posterior. **Kant** va diferenciar entre diferents tipus d'intuïció i sabem que va dir que '*el entendimiento no puede intuir nada, los sentidos no pueden pensar nada*' (Ferrater Mora, J. – 1994, vol 2, pàg 1897). Rebutjava, per tant, la intuïció intel·lectual, però, curiosament, creia que calia trobar alguna forma d'intuïció no empírica en la que fonamentar els seus *judicis sintètics a priori*. Tot plegat, una altra vessant d'aquest problema. Amb els racionalistes i el final de la *cosa en sí*, s'acceptà el concepte d'intuïció intel·lectual. Tanmateix, amb aquesta posició, es capgiraven les idees tingudes fins el moment. Ara, la intuïció ja no era la aprehensió directa de quelcom exterior. Ara era una part més de la creació intel·lectual. La posició del subjecte i de l'objecte canviaven. Els empiristes i realistes del segle XIX, però, no acceptaren aquest punt de vista i negaren la validesa de la intuïció en el procés de coneixement. Al llarg d'aquests anys ha seguit la pugna entre els defensors de la intuïció com a forma vàlida de coneixement i els anti-intuicionistes. Aquesta darrers s'han centrat força en els racionalistes-formalistes. Malgrat això, si retornem a la cita de **Wittgenstein** que aportavem a l'inici, veiem que la intuïció hi és present en termes no massa distants de la que necessitava **Kant** per a fonamentar les matemàtiques.

Per altra banda, més enllà de les classificacions que de la intuïció s'han fet, com ara *sensible, íntima, ideal, metafísica, emotiva, volitiva...*, cal veure-la com un *continuum*. I no es refereix, per tant, només a la aprehensió de quelcom present, sinó que, en la visió holista tan actual, cal analitzar-la com a continent i contingut alhora i, per tant, que pot ser intuïció i objecte d'intuïció al mateix temps. Tenim, d'alguna manera, el problema de la circularitat amb el que ens trobàvem més amunt, altra volta al davant. Però això ja és una altra qüestió.

El problema de circularitat pot iniciar-se en termes de dialèctica. I aquesta visió dialèctica de la intuïció ja la tenien alguns filòsofs al segle passat. Si pensem en **Nietzsche**, tot referint-se al concepte d'intuïció que tenia **Shopenhauer**, podem llegir: '*Rechaza sobre todo la interpretación de éste de que la captación de las ideas es una simple «intuición» y subraya: la captación de las ideas es «dialéctica»*' (Heidegger – 1961, pàg. 152). Seguint en aquest punt de vista circular i holista, i fent un salt quasi quàntic, podem passar a certes visions actuals de la ciència i aportar la següent cita que ens enllaçarà amb l'apartat següent: '*Una mente se comporta, justamente, según las sugerencias que le hace el conocimiento que haya podido adquirir*' (Wagensberg, J. – 1998, pàg. 62). Pura dialèctica nietszcheana!

[Índex](#)

La ment: apunts sobre l'adquisició de coneixement.

Segurament no hi ha adquisició de coneixement sense consciència. O potser podríem dir que la consciència és l'adquisició de coneixement més fonamental. Sigui com sigui, anem a veure com es desenvolupen alguns trets d'aquest procés. Per enllaçar, però, amb una visió filosòfica, volem deixar clar que el coneixement és quelcom imprecís i borrós. Curiosament, un filòsof positivista ens ho deixa ben clar: '*«Coneixement», tal com hem vist, és un terme que no pot posseir cap precisió. Tot coneixement és dubtós en un grau o altre, i no podem pas dir quin grau de dubte fa que deixi de ser coneixement, de la mateixa manera que tampoc no podem pas dir quanta pèrdua de cabell fa que un home sigui calb*' (Russell, B. – 1948, pàg. 303). Amb aquest esperit, doncs, ens enfrontem a fer unes breus pinzellades de l'adquisició de consciència.

Possiblement, parlar de consciència ens obligaria a tenir en compte molts aspectes. Des d'emocions fins, per exemple, experiències religioses. Tanmateix, només comentarem alguns processos relacionats amb la consciència visual i els seus mecanismes. Pensem que seran suficients per a donar algunes pistes –*potser intuïtives*- sobre el que pretenem presentar: que la intuïció forma part d'aquest mecanisme d'adquisició de consciència –*o a la inversa*- i que hi ha un *continuum* entre matèria i ment o pensament.

Sembla que per tal que tinguem consciència de quelcom percebut, no n'hi ha prou que els nostres sentits actuïn i transmetin la percepció –*a la que els empiristes s'agafen desesperadament*- al nostre cervell. Cal que, en el cervell, invoqui experiències anteriors fruit de les nostres pròpies experiències o de les nostres avantpassats emmagatzemades en els nostres gens. D'alguna manera, cal que hi hagi una interpretació d'allò que percebem pels sentits. I aquesta interpretació no és només empírica, sinó que, en algun sentit, la podríem conceptualitzar com a racional –*no en el sentit d'obtenir-la per un procés de raonament*-, en la mesura que ja està en la nostra ment. Per altra banda, cal esmentar que una bona part de l'activitat que ens porta a la consciència i que du a terme el nostre cervell no és conscient. D'aquesta manera, hem d'admetre que hi ha un munt de passes en el procés cognoscitiu de les que no en podem donar raó en els termes filosòfics habituals. Potser, apuntem nosaltres, de la mateixa manera com hem estat incapaços de donar raó de la intuïció fins als nostres dies. És a dir, quan aprehem alguna realitat sensitiva, el que estem fent és re-construir la imatge que d'ella o de quelcom semblant ja tenim en la nostra ment. D'aquesta manera, és clar que hi ha un procés dialèctic i, fins i tot, circular que ens porta de les percepcions al coneixement i del coneixement a noves percepcions. I, per tant, a més de circular, és també dialèctic aquest procés. Podem aportar algunes explicacions sobre aquest procés com la següent: '*A este modelo de neuronas en descarga lo llamamos representación activa. En el cerebro debe de haber también almacenada una representación latente de un rostro, a modo de patrón especial de conexiones sinápticas entre neuronas, probablemente*' (Crick, F. I Koch, C. – Temas, 28, pàg. 12). Sembla que hi ha treballs científics –*sense que vulguem dir que la ciència és un camí segur per a la construcció de*

coneixement cert- que han associat certes percepcions amb algunes àrees específiques del cervell. Tanmateix, aquest procés de percepció no és constant, sinó que varia en funció de l'atenció. Des del nostre punt de vista podríem dir que intuirem més si estem més atents. Curiosament, però, no estem parlant de cap manera de memòria. Per aquest tipus d'aprehensió de la que parlem, no cal una memòria a llarg termini, sinó que cal una memòria atòmica tant en temps com en espai. Així, doncs, a partir d'àtoms de realitat – *o, segurament seria millor dir d'àtoms de percepció*– és el cervell, i els seus mecanismes no conscients, el que aconsegueix que tinguem consciència de quelcom. Aquests àtoms de realitat serien els que determinarien el nostre món en un moment determinat i, per tant, no ve al cas parlar de veritats absolutes, sinó que hem de parlar amb certa modèstia només de les nostres veritats. Això sí, cal dir que bona part d'aquestes veritats les compartim, entre altres coses perquè compartim l'estructura neurobiològica i cognoscitiva amb els altres éssers humans. Encara que no compartim la totalitat de les experiències ni la totalitat de les experiències acumulades en els nostres gens. De fet, aquestes experiències estan permanentment canviant: *'La consciència, como advirtió James, está siempre cambiando'* (Crick, F. i Koch, C. – Temas, 28, pàg. 15). Hi ha alguns experiments ben interessants que relacionen l'atenció amb la percepció. El que fa referència al gat de **Cheshire** –*recordem que és el gat d'Àlicia al país de les meravelles*– consisteix en posar quelcom que separi la visió d'un ull de la de l'altre. En el camp de visió d'un ull hi tenim un gat; en l'altra, hi tenim la nostra mà. Inicialment, veiem la cara del gat, però si movem la mà, l'atenció es fixa en el moviment i només passem a veure part del rostre del gat o, fins i tot podem deixar de veure la cara del gat. L'atenció, doncs, actua com a selector de les nostres percepcions. Potser de la mateixa manera que la intuïció ens porta de manera inopinada cap a distintes aprehensions. Un filòsof que s'ha endinsat en aquestes qüestions és [Daniel C. Dennet](#) que ens fa present que el nostre coneixement conté allò del que n'ha estat conscient en un grau o altre. Diu: *'una ausencia de información no es lo mismo que información sobre una ausencia'* (Crick, F. i Koch, C. – Temas, 28, pàg. 17). Seguint per aquest camí, sembla que la consciència és quelcom que va en dues direccions: de l'exterior a la nostra ment, però també de la nostra ment a l'exterior. I la ment –*en particular els circuits neurals*– acumula les experiències de manera que formin part d'una porció de la nostra ment –*podem de dir, també, del nostre hardware*–, més enllà del nostre sistema conscient. És força clar, doncs, que hi ha un munt de respostes que donem més enllà de ser-ne conscients o de tenir-ne coneixement. Per a constatar això, podem llegir: *'Las personas que disfrutan de visió normal responden con regularidad a las señales visuales sin ser del todo conscientes de ello'* (Crick, F. i Koch, C. – Temas, 28, pàg. 18). Hi ha, doncs, uns mecanismes de consciència i de coneixement que van més enllà del que entenem per raonament i, fins i tot, més enllà del que, de manera simplista, s'ha plantejat com a intuïció durant molts anys. Cal, però, aprofundir més i veure com això es pot relacionar amb els nostres conceptes i mots. O, dit d'una altra manera, quin paper hi té el llenguatge en tot això?

Hem de recórrer als experts una altra vegada. **Damasio & Damasio** ens diuen: *'El lenguaje surgió y persistió por lo útil que nos resulta como medio, el más eficaz, de comunicación, sobre todo en lo que atañe a los conceptos abstractos'* (Damasio, A. i Damasio, H. – Temas, 5, pàg. 20). Postulen aquests estudiosos que el llenguatge és l'eina que utilitzem per a pensar i crear conceptes. Potser en aquest sentit, les intuïcions serien les que ens permetrien crear aquests conceptes que, posteriorment, utilitzaríem en el llenguatge que, tal com dèiem en l'apartat anterior, de manera circular, interioritzaríem per anar creant coneixement. El llenguatge és vist com una eina externa a la ment, però també com el mecanisme d'incorporació conceptual. Podem referir-nos, per una banda, a **Chomsky** i, per altra, aportar la següent cita: *'El lenguaje existe como un artefacto del mundo externo –siendo un conjunto de símbolos en combinaciones admisibles- y como la incorporación cerebral de esos símbolos y de los principios que determinan sus combinaciones'* (Damasio, A. i Damasio, H. – Temas, 5, pàg. 20). De fet, que el llenguatge configura la ment i que aquesta és configurada pel llenguatge ja ho hem dit en la cita de **Wagensberg**, però podem aportar més punts de vista semblants: *'Si una llengua complexa, com el japonès, crea un cervell de característiques determinades –ja hem dit que ni millor ni pitjor, sinó diferent –, estímuls diversos en un cervell jove poden ajudar a conformar uns circuits vàlids per a certes funcions, més o menys usuals. En definitiva, seria sotmetre el cervell del nen durant els seus primers anys de vida –sobretot els tres primers – a uns estímuls diferents, per afavorir la formació de connexions'* (Duran, X. – 1996, pàg. 69).

Seguint aquesta informació que hem aportat, pensem que podem avançar en la línia argumental que pretenem filar. El *continuum* entre cos i ment, entre cervell i raonament, pensem que és força clar. La intuïció –*empírica o intel·lectual, en aquest punt tant se val*– com aprehensió immediata, sigui directa o després d'un raonament exhaustiu, sembla que no és cosa només de la percepció, sinó que, forçosament, ha de formar part d'un mix entre activitat sensorial i activitat cognoscitiva en forma d'experiència adquirida. I, en aquest procés, el llenguatge hi té un paper clau com a eina construïda, però fonamental. Cal, però, obrir pas a la intuïció com a forma d'aprehensió deguda a aquesta experiència adquirida per nosaltres i pels nostres avantpassats i interioritzada, per una banda, en forma de gens i, per altra, en forma d'experiència viscuda per nosaltres mateixos en el nostre hardware. En aquest sentit, quan **Wittgenstein** diu que el llenguatge ens proveirà la intuïció necessària, potser té raó; però s'oblida de dir que també l'experiència adquirida ens proporcionarà la intuïció necessària i, fins i tot, ens pot proveir el llenguatge necessari. El procés de circularitat va prenent forma. Segurament com un procés dialèctic més ampli.

[Índex](#)

Intuïció i adquisició de coneixement.

Si per adquisició de coneixement pensem en la creació de nous coneixements, tan a nivell individual com a nivell col·lectiu, pot ésser que la intuïció hi tingui un paper fonamental. Aquesta és la nostra tesi. Ja ha estat apuntada per un munt de personatges de gran nivell intel·lectual. Volem reforçar aquest punt de vista en uns mots del matemàtic **Henri Poincaré**: *'Inventar, ya lo he dicho, es*

elegir; pero quizá la palabra no sea totalmente exacta. Le hace pensar a uno en un comprador frente al cual se dispone un gran número de objetos, y que los examina, uno tras otro, para efectuar una elección. Aquí las muestras serían tan numerosas que no bastaría toda una vida para examinarlas. No es éste el estado real de las cosas. Las combinaciones estériles ni siquiera se aparecen en la mente del inventor' (Damasio, A. – 1994, pàg. 179). Què és el que fa que l'inventor de **Poincaré** no contempli les combinacions estèrils? Doncs ni més ni menys que la intuïció, pensem nosaltres. Aquesta intuïció que ara ja no seria misteriosa, sinó que la intuïríem –*que curios, no?*– en els processos de la ment descrits en l'apartat anterior. El mateix autor resumeix aquests mecanismes en els següents mots: '*[...] Este mecanismo encubierto sería el origen de lo que llamamos intuición, el mecanismo misterioso por el que llegamos a la solución de un problema sin razonar con respecto a él*' (Damasio, A.- 1994, pàg. 178).

És cert que, tal com deien els filòsofs d'altres temps, la intuïció també pot ser causa d'errors i pot fer falta un raonament conceptual o deductiu per a corregir aquests errors. Tanmateix, alguns d'aquests errors, els que conceptualitzem com a il·lusions cognoscitives, són ben plausibles. **Piattelli Palmarini** ens diu: '*una il·lusió cognitiva no es un simple disparate, no nace de «tirar a bulto», sino de la formulación de un juicio intuitivo, prepotente y equivocado, común a todos (o casi todos), un juicio que, al menos a primera vista, nos convence íntimamente. Nos convence , pero al mismo tiempo entra en conflicto con otros hechos, u otros juicios, que también nos convencen íntimamente*' (Piattelli Palmarini, M. – 1993, pàg. 42). Ens dóna raó, per tant, juntament amb l'explicació de l'atenció que apuntàvem més amunt, dels errors en els que la intuïció ens sembla que cau en força ocasions. Tenim, doncs, un pòsit d'experiències cognoscitives presents i passades, genètiques i adquirides, que configuren el nostre substrat de coneixement, però, a voltes, no encaixen amb el que caldria intuir. Les hipòtesis instintives que fem servir per adquirir coneixement han de ser revisades. Altra vegada veiem la circularitat del procés. És ben curios, però, que aquestes il·lusions cognoscitives afectin a una bona part dels éssers humans sense massa distinció en la capacitat intel·lectual. Hi ha túnels de la ment en els que hi cauen des de la majoria de la gent del carrer fins a grans intel·lectuals reconeguts (3*). De fet, la plausibilitat de les figures **d'Escher** o la fe en algunes utopies afecta més a les persones amb certa capacitat intel·lectual que a les que no tenen un pòsit conceptual determinat. I, tal com apunta **Palmarini**, hi ha errors just al contrari dels que comentem aquí; és a dir, errors conceptuals que, després de raonar amb tota lògica, són comuns a la majoria de persones. Aquest autor també s'atreveix a postular l'existència d'un inconscient cognoscitiu. Estaríem donant ales a la intuïció com a mecanisme que se situa al mig de l'automatisme instintiu i del raonament intel·lectual. I que justificaria una bona part de les postures preses pels filòsofs al llarg dels anys.

Veiem que el mecanisme aportat de coneixement intuïtiu i raonament posterior per a entrar en profunditat en un tema, com se'ns mostra en els mòduls, és una part del camí cognoscitiu comentat fins aquí. Perquè cal que la intuïció actuï en diversos moments del procés de raonament –*si més no descartant possibilitats absurdes*– per avançar en les construccions conceptuals. I també cal que aquests mecanismes s'interioritzin en la memòria, no necessàriament conscient, per a poder-los utilitzar en el futur. La dialèctica de la que parlava **Nietzsche** tindria el punt d'equilibri en aquesta intuïció que ens és necessària, segons el nostre parer, per anar en qualsevol de les direccions del coneixement. De fet, això ho podem expressar en mots molt més entenedors d'un dels autors comentats fins aquí: '*Los filtros inconscientes de nuestra mente, como muy bien había intuido ya Kant, tamizan las experiencias a través de sus agujeritos*' (Piattelli Palmarini, M. – 1993, pàg. 51).

En aquest camí que anem traçant a poc a poc, hem fet servir el concepte de circularitat en força ocasions. Pensem que es mereix alguns comentaris abans d'anar més enllà. Sembla que la circularitat ha estat conceptualitzada com a impossible en la lògica gràcies al teorema de **Gödel**. El mateix **Gödel**, al parlar de les implicacions filosòfiques del seu teorema, ens diu: '*Los resultados metamatemáticos a que me refiero se centran en torno a un hecho básico, del que podría incluso decirse que son sólo diferentes aspectos, y que podría llamarse la incompletabilidad o inagotabilidad de la matemática*' (Gödel, K. – 1994, pàg. 149-150). La circularitat pura, no podria, doncs, existir. Hem de parlar d'espitals que anirien evolucionant en una certa direcció. Tanmateix, si aportem aquest aspecte és perquè hi ha hagut intents molt seriosos –*i complicats, pel que difícilment els podrem exposar aquí amb cert rigor*– de sistematitzar la intuïció. La intel·ligència artificial, a voltes, s'ha anomenat també **Intuïció Artificial**. I això perquè aquesta és la dificultat més gran amb la que es troben els estudiosos de la IA. Necessiten la intuïció per a poder bastir quelcom que pogués ésser conceptualitzat com a ment. Sense aquesta pedra angular, no poden anar més enllà. I, de fet, no plantegen el problema en termes diferents del que ja hem comentat anteriorment; és el problema de la decisió enfront d'un munt de possibilitats. Podem llegir: '*El objetivo de la IA es averiguar qué sucede cuando la mente, silenciosa e invisiblemente, elige, de entre una miríada de alternativas, la que tiene mayor sentido para ser aplicada a una situación sumamente compleja. En muchas circunstancias de la vida real, el razonamiento deductivo es inadecuado [...]*' (Hofstadter, D.R. - 1987, pàg. 622). Malgrat això, hi ha importants mètodes que poden aproximar un comportament intuïtiu; el mateix autor ens diu: '*... no significa que sea totalmente imposible desarrollar ninguna intuición relativa a cuál es y a cuál no es una ruta más fértil; en los hechos, los mejores programas cuentan con una heurística muy elaborada, que les permite efectuar deducciones en materia de cálculos de predicados a velocidades comparables a las de los seres humanos expertos*' (Hofstadter, D.R. - 1987, pàg. 677).

Més enllà d'aquests intents de la IA, el que nosaltres volem remarcar és que, en el procés d'estudi de la ment, s'ha assolit un nivell altíssim de formulació de procediments de raonament, però no s'ha arribat a conceptualitzacions ni a sistematitzacions raonables del que podem entendre com a intuïció. Pensem nosaltres que, com ja hem dit en un munt d'ocasions anteriorment, perquè la intuïció, en tant que *continuum* spinozià entre matèria i coneixement, és la corda per la que caminem perillósament en aquesta aventura apassionant de la construcció dels sabers.

Fem un altre salt quàntic i anem cap al problema del contingut intencional que va fer canviar de parer a **Wittgenstein**. Malgrat que aquest filòsof ens parla de filosofia del llenguatge, amb aquesta nova perspectiva enllaça llenguatge i ment. Per una banda, s'endinsa en maneres no lingüístiques d'expressar els desitjos abans que els nens adquireixin la parla. Ara ja no és el llenguatge el que ens proveeix la intuïció necessària! Són els jocs del llenguatge els que, de manera certament dialèctica, donen la funció als mots: '*es como decir, señala Wittgenstein, que sólo en el uso se puede decir que una barra sea una palanca*' (Kenny, A. – 1973, pàg. 144). Però abans hem citat **Damasió & Damasió** dient que el llenguatge és una eina del món extern, però també la incorporació cerebral dels símbols i les regles. I, en la vessant de joc en el món que li atribueix **Wittgenstein**, ens diu '*... incontables tipos diferentes de uso de lo que llamamos «símbolos», «palabras», «oraciones». Y esa multiplicidad no es algo fijado, dado de una vez por todas, sino que nuevos tipos de lenguaje, nuevos juegos de lenguaje, podríamos decir, vienen a la existencia, mientras otros se vuelven obsoletos y se olvidan*' (Kenny, A. – 1973, pàg. 148). A aquesta vessant del llenguatge en el món, cal afegir-li, segons el nostre parer, la part de la incorporació cerebral que pot funcionar segons els mecanismes que hem descrit més amunt i que ens ajudarien a copsar com podem ser capaços d'atribuir el significat als mots, més enllà del fet social i considerant un punt de vista més epistemològic. Perquè, tanmateix, aquest autor no dóna pas raó d'alguns aspectes. Anem a veure a què ens referim. **Wittgenstein** ens diu ara que el significat ve donat per l'ús, però ell mateix s'adona que hi ha quelcom més; ens diu: '*Ara bé, nosaltres entenem el significat d'una paraula quan la sentim o la pronunciem; la copsem de cop; i allò que copsem d'aquesta manera és, tanmateix, quelcom diferent de l'ús*' que s'estén en el temps' (Wittgenstein, L. – 1983, pàg.128). I segueix: '*El que és essencial ara és que vegem que, en sentir la paraula, ens pot venir a la ment el mateix, i que, en canvi, la seva aplicació pot ser diferent*' (Wittgenstein, L. – 1983, pàg.131). Més enllà del fil argumental que segueix aquest autor en el seu llibre, i de la distinció entre casos normals i casos anormals, nosaltres volem insistir en el significat de '*ens pot venir a la ment el mateix*'. Què és aquest ens pot venir a la ment? Com ens vénen les coses a la ment? Potser **Wittgenstein** s'està referint a quelcom semblant a l'adquisició de consciència que esbossàvem més amunt? Potser aquest venir a la ment pot assimilar-se al fet d'intuir? Si responem afirmativament a les dues darreres qüestions, haurem d'estar d'acord, també, en dir que la intuïció és –*com hem anat remarquant al llarg del treball*– un punt de suport del coneixement.

[Índex](#)

Conclusions i comentaris

Anem a recapitular una mica. Hem vist que la intuïció ha estat vista al llarg del temps com una aprehensió immediata, com una visió. En aquest estadi de coses, es tractava el subjecte com a espectador de l'objecte i la intuïció podia ésser vista com l'estadi elemental de la intel·ligència. El temps va anar portant aquesta posició cap a altres direccions. **Kant** –*després de la introspecció cartesiana*– va veure que barrejar raó i intuïció no era justificable des del punt de vista de la raó –*i recordem que estàvem en plena efervescència del pensament racional: Newton, els enciclopedistes...*– i va adoptar algunes posicions ambigües; per una banda, va rebutjar la intuïció intel·lectual, però, per altra banda, necessitava d'una intuïció no empírica. **Wittgenstein** seguia veient aquesta necessitat, però va obviar el problema. O potser cal dir que va enfocar el problema des d'altres perspectives.

Paral·lelament, alguns filòsofs, ja parlaven d'un *continuum* matèria-esperit i també d'una intuïció de diferents graus, però única. Els estudis més recents sobre la ment i la consciència ens fan adonar que l'adquisició de consciència es fonamenta, entre altres coses, en un substrat inconscient. Que l'atenció ens ajuda a prendre consciència –*com a pas previ del coneixement*– de quelcom, i que, en aquest procés, la intuïció ens fa descartar altres conjunts importants de possibilitats. El llenguatge, com a punta de l'iceberg, és el que ens permet conceptualitzar i segurament és, també, l'eina que tenim més per mà –*almenys de manera conscient*– i a la que recorrem a l'hora de fer els nostres plantejaments sobre el coneixement. En aquests plantejaments creiem que no hi hem incorporat, en molts casos, la vessant cognoscitiva, que és la que fa possible la circularitat dialèctica del procés. Ara, si afegim aquesta altra cara de la moneda, podem veure la intuïció com el pas d'una cara a l'altra. I, d'aquesta manera, veiem que allà on **Kant** s'havia aturat, on **Wittgenstein** hi posava el '*venir a la ment*', on... hi podem posar no la intuïció solament, sinó la intuïció i els mecanismes cognoscitius que hi ha al darrera i que, de moment, intuïm més que veiem, però que ens estan obrint la teoria del coneixement a altres terrenys.

També cal dir que, com hem apuntat, hi ha intents importants de conceptualitzar la ment – *i la intuïció amb aquesta*– per mitjà de la raó; això és la Intel·ligència Artificial. Sabem que el paradigma de la ment com a màquina de **Turing** ha estat explotat amb cert èxit. El límit imposat pel teorema de **Gödel** és un contratemps que no ha aturat la recerca. Cal adonar-se que, en tot aquest procés dialèctic i circular, ens cal posar-hi la qüestió de si la ment és capaç de conèixer-se a sí mateixa. És el problema de l'autoreferència. Potser no som capaços de veure un procés d'autoreferència perquè ens l'imaginem en un moment determinat del temps. Si el comparem al **feed-back** entre coneixement conscient i inconscient, i a la manera gradual d'adquisició de coneixement a distints nivells, potser podrem, també, adonar-nos que el problema de l'autoreferència, vist des d'un punt de vista dinàmic en el temps, té perspectiva d'evolució.

Cal remarcar que, si hem vist que la intuïció és un camí incert de coneixement, també hem vist que el camí del raonament ens porta a errades importants. De fet, el coneixement en sí és, com diu **Russell**, dubtós en un grau o altre. Pensem, doncs, que classificar la intuïció en relació a la raó o a la inversa és un exercici del tot inútil.

Finalment, ens queda quelcom de vital importància en aquest procés. Qui és el que intueix? On és aquest subjecte que intueix, coneix, pren consciència...? Quan som el jo i quan deixem de ser aquest jo? Perquè si això és, també, força fosc, ara sí que tenim serioses dificultats. O, si no és així, potser tornem al subjecte cartesià que fonamenta el coneixement en aquest subjecte del *cogito*. Aquest subjecte, però, és canviant i de difícil aprehensió. Per tant, la determinació del jo ha d'estar en algun indret de l'inconscient cognoscitiu, tant com ho està en la consciència que tenim de nosaltres mateixos. Si prenem el punt de vista holista de ment com a hardware i software, és clar que el hardware –*encara que també canviant*– ens dona un lloc on agafar-nos en aquest *continuum* espai temporal. Volem acabar aportant una cita que fa referència a aquesta qüestió. Tot parlant de ments isomorfes, **Hofstadter** ens diu: ‘*¿Y en un mismo individuo? Cuando uno releo cosas que escribió pocos años atrás, piensa “qué malo es esto”, y le sonrío divertido a la persona que uno fue entonces. Mucho peor es cuando uno hace lo mismo con respecto a una cosa escrita hace cinco minutos. Que esto ocurra demuestra que uno no comprende por completo a la persona que se era minutos atrás. El isomorfismo entre el cerebro de ahora y el cerebro de entonces es imperfecto. ¿Qué pasará, pues, con los isomorfismos entre personas distintas, entre especies distintas...?*’ (Hofstadter, D.R. - 1987, pàg. 412). Sigui com sigui, preferim no rellegir aquest treball ara mateix, no fos que tinguéssim alguna sorpresa!

[Índex](#)

Notes

(1*) Ens hem agafat a aquest exemple, però en trobaríem força més en els mateixos mòduls. Si només ens quedem amb aquest és per poder avançar i no allargar-nos massa en les premisses. De fet, el mòdul 5, per exemple, quan analitza la frase ‘*Tinc un llibre entre les mans*’ a l’inici del mòdul, torna a parlar –*en aquest cas de manera implícita*– de coneixement intuïtiu. És, doncs, una altra mostra del que diem. I n’hi ha moltes més.

(2*) En aquest autor hi ha un concepte molt interessant que, de fet, és el que aplicarem més tard nosaltres en la línia argumental que volem portar. Per **Spinoza** esperit i matèria no eres dues coses separades, sinó que calia veure cos i ment com un *continuum* d’un tot. Reprendrem aquesta idea més tard per a parlar de la intuïció. Podem llegir un article molt interessant al respecte a **La Vanguardia**, 23 d’Octubre del 2002, contraportada.

(3*) Per a veure mostres d’aquesta afirmació, podem anar al llibre de Palmarini, P. – 1993, pàg. 46 i s., on podem llegir, per exemple: ‘*Intentadlo y veréis. La respuesta que obtendréis de las personas realmente inteligentes y reflexivas es la siguiente: no se puede sacar ninguna conclusión lógica de estas dos premisas. Podéis apostar lo que queráis que, prácticamente sin excepciones, esto es lo que os dirán, tras haber reflexionado concienzudamente, las personas inteligentes y reflexivas. ¡Error! (como dicen en Roma). En realidad existe una consecuencia lógica tan incuestionable como las de los dos casos anteriores, que no expongo ahora para no echar a perder el pasatiempo (...) // Existe, pero no la vemos. Quiero decir que no la vemos con los ojos de la mente*’.

[Índex](#)

Bibliografia

- Chatelet, F. (1992). *Una historia de la razón*. Pre-Textos – 1998.
- Damasio, A.R. (1994). *El error de Descartes*. Ed. Grijalbo Mondadori. Crítica. Barcelona – 1996.
- Duran, X. (1996) *El cervell polièdric*. Columna Bromera. Barcelona - 1996
- Espinosa, Baruch de. *Ética*. Ed. Prep. por Vidal Peña. Editora Nacional. Madrid, 1980.
- Ferrater Mora, J. (1994). *Diccionario de filosofía*. Ed. Ariel. Barcelona – 1994.
- Gödel, Kurt (1966). *Ensayos inéditos*. Ed. Grijalbo. Biblioteca Mondadori-1994.
- Goleman, D. (1995). *Inteligencia emocional*. Ed. Kairós. Barcelona – 1996.
- Heidegger, M. (1961). *Nietzsche*. Editorial Destino. Barcelona – 2000.
- Hofstadter, D.R. (1987). *Gödel Escher, Bach. Un Eterno y Grácil Bucle*. Tusquets editores. Barcelona – 1992.
- Kenny, A. (1973). *Wittgenstein*. Ed. Revista de Occidente – 1974.
- Lear, J. (1988). Aristóteles. Alianza Universidad, 772. Barcelona –1994
- Martínez Marzoa, F. (1973). *Historia de la filosofía*. Ediciones Istmo. Madrid – 1980.
- Mote, Frederick W. *Intellectual Foundations of China*. New York: Alfred A. Knopf, 1989.
- Penrose, R. (1994). *Las sombras de la mente*. Ed. Grijalbo Mondadori. Crítica. Barcelona – 1996.
- Penrose, R. (1989). *La nueva mente del emperador*. Biblioteca Mondadori. Madrid – 1991.
- Piattelli Palmarini, M. (1993). *Los túneles de la mente*. Ed. Grijalbo. Col. Drakontos. Barcelona –1995.
- Russell, B. (1948). El coneixement humà vol. II. Edicions 62. Barcelona –1985.
- VVAA *Investigación y Ciencia. Temas 28. La consciencia*.
- VVAA *Investigación y Ciencia. Temas 5. El lenguaje humano*.
- Wagensberg, J. (1998). *Ideas para la imaginación impura*. Tusquets editores. Barcelona – 1999.
- Wittgenstein, L. *Tractatus logico-philosophicus*. Ed. Laia. Barcelona – 1981.
- Wittgenstein, L. *Investigaciones filosóficas*. Ed. Laia. Barcelona – 1983.

[Índex](#)

Web

[The Problems of Philosophy - Bertrand Russell](#)

[Common sense clarified: Intuitive knowledge and its role in physics expertise](#)

[Stand to Reason Commentaries -- Philosophy](#)

[Stand to Reason Commentary - Knowledge by Intuition](#)

[Tufts University Center for Cognitive Studies main page](#)

<http://tjaguar.tripod.com/phi202/locke.html>

<http://www.tufts.edu/~ddennett/>

[Física y filosofía](#)

[Filosofía de Ideasapiens. Edad Media -Nominalismo. Crisis Escolástica](#)

<http://www.monografias.com/trabajos/epistemologia2/epistemologia2.shtml>

[Índex](#)

PEPX

pepx@xucla.es

Olot - Novembre 2002